

دکتر محمدعلی شامانی

صرف این که از فعل یا ترک فعلی در قانون به عنوان جرم سخن گفته شده، می توان برچسب «مجرم» را بر عامل برگزید، حال آن که تا زمانی که تکلیف جرم یا بزه نسبت داده شده، در دادگاه مشخص نشود، عنوان مجرمانه نخواهد داشت. و برخی متأسفانه «متهم» را مترادف با «مجرم» می پندارند که از خطاهای رایج گفتاری و نوشتاری ماست. برای مثال، نمونه ای از جرایم در قانون مجازات اسلامی را بیان می کنیم؛ جعل مدارک اشتغال به تحصیل یا فارغ التحصیلی یا تأییدیه یا ریز نمرات تحصیلی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی جرم است. ماده ۵۲۷ قانون مجازات اسلامی: «هر کس مدارک اشتغال به تحصیل یا فارغ التحصیلی یا تأییدیه یا ریز نمرات تحصیلی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی داخلی یا خارج از کشور یا ارزش نامه های تحصیلی خارجی را جعل کند، یا با علم به جعلی بودن، آن را مورد استفاده قرار دهد، علاوه بر جبران خسارت، به حبس از یک تا سه سال محکوم خواهد شد.» و یا ماده ۵۴۱ قانون مجازات اسلامی که مقرر می دارد: هر کس به جای داوطلب اصلی هر یک از آزمون ها، اعم از کنکور ورودی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، دانش سراها، مراکز تربیت معلم، اعزام دانشجو به خارج کشور یا امتحانات داخلی و نهایی واحدهای مزبور یا امتحانات دبیرستانی مدارس راهنمایی و هنرستان ها و غیره، در جلسه امتحان شرکت نماید، حسب مورد، مرتکب داوطلب، علاوه بر مجازات اداری و انتظامی، به جزای نقدی محکوم خواهد شد.

پی نوشت

۱. ماده ۲، قانون مجازات اسلامی، مصوب تیرماه ۱۳۶۱.

تصور جامعه بدون جرم، تصور محالی نیست، اما همواره در جامعه افرادی پیدا می شوند که مطابق هنجارها و ارزش های پذیرفته شده رفتار نمی کنند و نافرمانی پیشه می کنند. این رفتارها، زمینه برخورد و تراحم را در جامعه ایجاد می کنند. تردیدی نیست که پایه و اساس بقای جامعه انسانی، در گرو آرامش، امنیت، و صلح است. هرگاه عملی امنیت عمومی، حیات، شرافت و آزادی فردی و اموال دیگران و... را مورد تعرض قرار دهد، جامعه دچار التهاب و آسیب خواهد شد. از همین رو، برای ایجاد امنیت در جامعه، اعمال ممنوعه (جرایم) در آن با دقت تعریف شده اند و مجازات هایی برای مرتکبین آن ها در نظر گرفته شده اند. گاه این جرایم آن قدر ساده به نظر می آیند که ما هرگز از دریچه جرم به آن ها نگاه نمی کنیم. همه ما کم و بیش درباره جرایم خوانده یا شنیده ایم. به راستی جرم چیست؟ چه موقع یک عمل جرم است: در حقوق کیفری ایران، «هر فعل یا ترک فعل که مطابق قانون، قابل مجازات یا مستلزم اقدامات تأمینی و تربیتی باشد، جرم محسوب می شود و هیچ امری را نمی توان جرم دانست، مگر به موجب قانون برای آن مجازات و یا اقدامات تأمینی یا تربیتی تعیین شده باشد.» و البته اصل سی و ششم قانون اساسی تصریح کرده است، هیچ عملی جرم نیست، مگر قانون آن را جرم شناخته باشد و هم چنین هیچ مجازاتی قابل اعمال نیست، مگر آن که قانون آن را تصریح کرده باشد. پس در صورتی می توان عملی را جرم دانست که قانون آن را جرم دانسته باشد. بسیاری از مردم گمان می کنند به